

Sapagyň maksady:

Talyplara Milli ykdysadyýet we onuň ösüşi. Ykdysadyýet dünýäsinde adamyň orny barada umumy düşünje bermek. Sapagyň dowamynda talyplara Berkarar döwletimiziň Bagtyýarlyk döwründe ýudumyzyň ykdysadyýetinde sanly ykdysadyýet: Dünýä tejribesi we milli ýörelgelerini beýan etmeklik göz önünde tutulýar.

Sapagyň guramaçylyk döwri:

Talyplar bilen salamlaşmak, talyplaryň egin-eşiklerini gözden geçirmek, talyplaryň gatnaşygyny hasaba almak, dergileri doldurmak, okuw otagynyň sapaga taýýarlygyny gözden geçirmek.

Amaly okuwyň meýilnamasy:

- 1. Ykdysadyýet barada umumy düşünje.*
- 2. Häzirki zaman ykdysadyýetinde adamyň orny.*
- 3. Ykdysady adam barada düşünje.*
- 4. Jemgyýetde adam ösüşiniň indeksiniň ähmiýeti.*

Peýdalanylýan edebiýalar:

- 1. Türkmenistanyň ykdysadyýeti. Aşgabat "Ylym neşiriýaty" 2015ý.*
- 2. Türkmenistanda 2019-2025-nji ýyllarda sanly ykdysadyýeti ösdürmegiň Konsepsiýasy. Aşgabat, 2018ý.*
- 3. Türkmenistanyň Prezidentiniň ýurdumyzy 2019-2025-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Maksatnamasy. – Aşgabat: Türkmen döwlet neşirýat gullugy, 2019ý.*

Hormatly Prezidentimiziň alyp baryan syýasatynyň, tüzelikleriň beýan edilişi:

Hormatly Prezidentimiziň Atalyk kitaplaryndan paýhasly sözlerini ulanmak. Ýurt tüzelikleri bilen tanyşdyrmak, talyplar bilen geçen temany sorag-jogap arkaly ýatlap geçmek.

1. Ykdysadyýet barada düşünje.

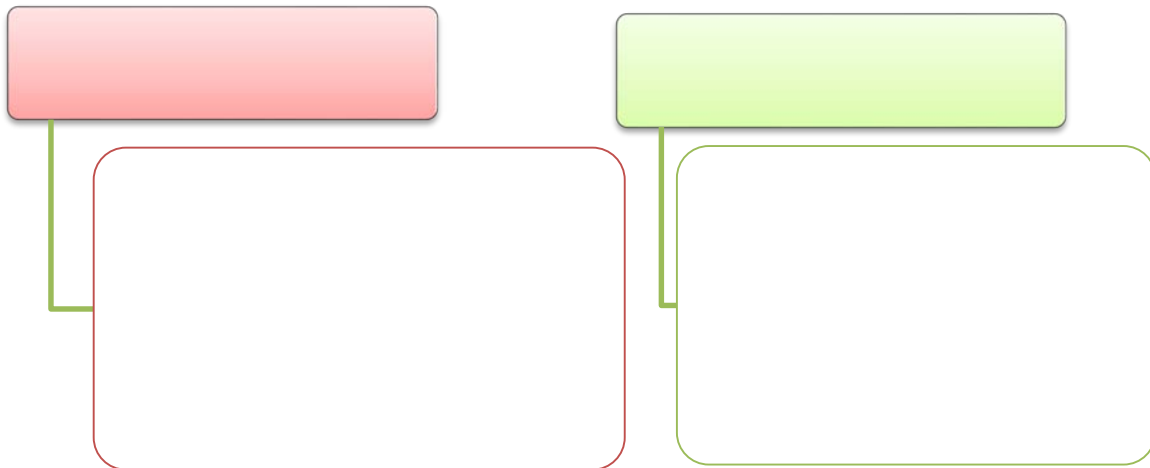
Islendik döwletiň esasy aladalarynyň biri milli ykdysadyýeti ösdürmek bilen baglanyşyklydyr. Ykdysadyýetiň ösmegi ýurduň içerki we daşarky meseleleriniň köpüsini üstünlikli çözmeklige mümkinçilik berýär. Iň esasy hem halkyň sosial-medeni ýagdaýyny ösdürmeklige şert döredýär. Döwletiň baş aladasy bolsa halkyň durmuşyny, hal-ýagdaýyny yokary götermek bolup durýar. Adamzat dünýä bir gezek inýär. Adam özüne tebigy taýdan berlen ömründe ejir çekip, kynçylykly ýaşamak däl-de, arkaýyn, bol-elin, eşretli durmuşda ýaşamak isleýär. Adamyň islegi çäksizdir. Adamzadyň çäksiz islegini kanagatlandyrmak ykdysadyýetsiz mümkin däl. Hut şu nukdaýnazardan hem döwletiň ilkinji aladasy milli ykdysadyýeti ösdürmek bolup durýar.

Ykdysadyýeti ösdürmegiň ilkinji ädimi, ykdysadyýete, onuň kanunlaryna, ykdysady we önümçilik gatnaşyklara düşünmekden ybaratdyr. Ykdysadyýet ýa-da ykdysady ylmy dünýäde ilkinji dörän gadymy ylmylaryň biridir. Ykdysadyýet barada ilkinji pikir ýöredip başlan gadymy grek akyldary Aristotel hasaplanýar. (Adam Smit, Karl Marks, Maks Weber) Ykdysadyýet “oikonomike” diýen gadymy grek sözünden gelip çykýar. Ol iki sözden “oýkos” öý, hojalyk, “nomos”-kanun, ýagny, “hojalygy ýöretmegiň kanuny” diýen manyny berýär. Häzirki wagtda hem dünýäniň iri dillerinde ykdysadyýet sözünüň aňladylyşy gözbaşyny şu sözden alyp gaýdýar. Mysal üçin, rusça экономика, iňlisçe ekonomi we ş.m.

1. Ykdysadyýet barada umumy düşünje.

1. Ykdysadyýete taryhy göz bilen garanyňda ilkinji halkyýetleriň, ilkinji döwletleriň, halklaryň, milli döwletleriň döremegi gös-göni ykdysady gatnaşyklaryň ösmegi bilen baglanyşyklylygy. barada öz düşüňjähizi beýan ediň.

2. *Bitarap Türkmenistanyň daşary syýasatdaky ugry dünýädäki we sebitdäki ösüşiň barşynda ýüze çykýan çylşyrymly ýagdaýlara çuňňur düşünilmegine, döwletiň geosyýasy ornuny göz önünde tutup, esasy ýagdaýlary jikme-jik seljermek we biri-birinden tapawutlandyrmak esasynda geljekki ýagdaýlaryň önünden kesgitlenmegine, ilkibaşdan özara baglanyşykly bolan we subut edilmegini talap etmeýän häsiýetli ýagdaýlary haýsylar.*

3. *Dürli ykdysady gurluşda önümçilik serişdelerine eýelik etmek dürli formada bolup biler!? Öz düşüňjähizi beýan ediň.*

4. *Milli hojalyk Öz düşüňjähizi beýan ediň.*

5.

2. Ykdysadyýetiň pudaklaýyn düzümi

1. Ykdysadyýetiň düzümi barada öz pikiriňizi beýan ediň.

2. Aşakdaky düzüm – logikaly shemasyna häsiýetnama beriň.

Ykdysady adam	bilelikdäki zähmetiň öndüriji güýji, indiwiidual, şahsy işçi güýçleriniň bileleşmesidir, ýagny belli bir jemgyýetçilik görnüşindäki utgaşdyrylan işçi güýjüniň jemidir.
Işçi güýji	bazar ykdysadyýetiniň erkin seçip almaga hem-de bar bolan ähli şertlerden, mümkinçiliklerden we maglumatlardan öz bähbitlerine we maksatlaryna laýyklykda ugur alyp netijeli çözgütlerikabul etmäge ukyply baş döredijilik

	subýektidir.
Önümçiligiň adam faktory	adamyň janly şahsyýeti bilen aýrylmaz baglanyşykly inňänmöhüm sypatlandyryjy häsiýeti bolmak bilen, zähmet çekmäge bolan individual ukybydyr. Zähmete bolan bu ukyp heniz herekete getirilmedik öndürjilik ukybydyr.
Zähmet resurslary	bazar ykdysadyýetiniň täze harytlary döretmek we peýda gazanmak maksady bilen serişdeleriň we önümçilik şertleriniň täze utgaşmalaryny amala aşyrmak üçin ähli zeruru sypatlara eýe bolan, töwekgelçilik şertlerinde işleýän hem-de özbaşdak çözümleriň kabul edilmegine jogapkärçiligi boýnuna alan işjeň subýektidir.
Adam resurslary	maýa goýumlarynyň we adam tarapyndan toplanan hem-de jemgyýetçilik üznüksiz önümçiliginiň ol ýa-da başga bir ýaýrawynda maksada laýyk peýdalanylýan, zähmet öndürjiliginiň we önümçiligiň netijeliginiň ýokarlanmagyna ýardam edýän, şonlukda hem adamyň gazanjynyň artmagyna getirýän saglygyň, bilimleriň, endikleriň, ukyplaryň, zähmete höwesini delillendiriş şertleriň netijesinde emele getirilen belli bir gorudyr.
Adam kapitaly	bu bazar ykdysadyýetinde önümçiligiň inňän möhüm şerti bolup durýan zähmet serişdeleridir.
Telekeçi	ýurtdaky ilatyň ykdysadyýetde işlemek çüin zerur bolan fiziki we akyl ukyplary, belli bir derejedäki bilimi we hünäri bar bolan zähmete ukyply ýaşdaky bölegidir.

3. Ykdysady adam barada düşünje

1. Ykdysady adamyň nusgasy ýa-da “homo economicus” kesgitli birtaraplaýynlyk bilen tapawutlanýar, çünki ynsan diňe bir hojalyk durmuşynda özüni görkezýän “ykdysady adam” däldir ýaşayyş durmuşynyň başgada ýene haýsy ugurlaryny nazara almalydyr?

2. Aşakdaky düzüm – logikaly shemasyna häsiýetnama beriň.

“ykdysady adamyň” häzirki zaman ýagdaýyny nazara alýan düýpgöter täze görnüşini beýan

Bu ugruň çäklerinde ilenip düzülen adam nusgalary has çylşyrymlydyr we çäkli rejelilik ýörelgesine esaslanandyr. Adamyň höwesini diňe bir maddy nygmatlara, pula ymtlylyşy däl, eýsem, döp-dessurlaryň berjaý edilmegi, endikler, abraý gazanmak, durmuşdan lezzet almak we beýleki psihologik häsiýetdäki käbir elementleri-de öz içine alýar.

edýär
Işçi güýjiňlis nusgawy mekdebi, maržinalizm we täze nusgawylyk mekdepleri wekilçilik edýär.
keýnsçilik mekdebine, institusionalizme, taryhy mekdebe mahsusdyr.

Oňa aňrybaş netijä ymtylýan adam bilen deňeşdirilende işe bolan delillendirişiň, häsiýetiniň üýtgemegi mahsusdyr, ýagny şahsyýetiň diňe bir maddy islegleriniň däl, eýsem ruhy islegleriniň hem (çekilýän zähmetden kanagatlanma almaklygyň, onuň durmuş ähmiýetliliginiň, çylşyrymlylygynyň we başg.) ähmiýeti artýar.
Bu ugruň çäklerinde işlenip düzülen nusgalaryň özeninde “ykdysady adamyň” işiniň baş delili bolan pul gazanmak bähbidi goýulýar.

4. Döwlet tarapyndan hususy telekeçileri hasaba almaklygyň amallary haýsylar?

<p>Dünýä jemgyýetçiligi ynsan ösüşiniň indeksine adam potensialynyň şu üç sany iňňän möhüm bölekleriniň, bir tarapdan, ösüşiniň, beýleki tarapdan bolsa, peýdalanylyşyň näderejededigini toplumlaýyn baha berilmegi hökmünde garaýar:</p>		

Test

1. Ykdysadyýet barada ilkinji pikir ýöredip başlan akyldar kimdir?

a) Aristotel b) Adam Smit ç) Maks Wiber d) M. Pitere

2. "Oikonomike" sözi näme manyny berýär?

a) Maşgalany ýöretmegiň kanuny b) Telekeçilik ç) Hojalygy ýöretmegiň kanuny
d) Töwekgelçilik

3. Haryt-pul gatnaşyklarna ilkinji bolup geçilip başlanan ýer?

a) Demirgazyk Amerika b) Günbatar Ýewropa ç) Aziýa
d) Günorta Amerika

4. Milli maksatnamanyň 2-nji tapgyry haýsy ýyllar arasynda ?

a) 2009-2011 b) 2010-2015 ç) 2016-2020
d) 2011-2016

5. Urug sözi näme manyny aňladýar?

a) Taýpa b) Garyndaş ç) Maşgala d) Dogan

6. Sosialistik jemgyýetde önümçilik serişdeleri kimiň elinde?

a) Telekeçiň b) Hususy eýeçiligiň ç) Döwletiň d) Kärhananyň

7. Milli ykdysadyýetde döwlete degişli bölek näçe göterim?

a) 40% b) 60% ç) 20% d) 30%

8. Ykdysady adam nusgasy näçe nusgadan ybarat?

a) 3 b) 5 ç) 4 d) 2

9. Ykdysady kanunlar ykdysady şertlere görü ?

a) çykýar we üýtgeýär b) çykýar ç) üýtgemeyär d) çykmaýar we üýtgemeyär

10. «Kiçi we orta telekeçiligi döwlet tarapyndan goldamak hakynda»

Türkmenistanyň kanuny haçan kabul edildi?

a) 2008ý b) 2009ý ç) 2007ý d) 2010ý

